

Danske landskaber mellem fortid og fremtid - et formidlingsprojekt på tværs af Københavns Universitet og Øhavsmuseet Faaborg

Baggrund, idé og målsætning for udstilling, konference og aktiviteter om fortidens og fremtidens landskaber.

I befolkningen er der stor interesse for at komme ud i landskabet med henblik på motion, ture, naturoplevelser e.l., men mange er ikke bevidste om det landskab, de færdes i, dets historie, konkrete forandringsprocesser og mulige udviklingsretninger. Målsætningen for udstilling, aktiviteter og konference er at øge interessen for og bevidstheden om såvel kulturhistorien i landskabet som udviklingsperspektiverne for fremtidens landskab. Dette gøres ved at formidle, hvordan man kan finde spor af fortiden i nutidens landskab, hvilke historier disse spor repræsenterer, og hvilke udviklingsmuligheder de rummer. Det primære formål er at understøtte både den faglige og den folkelige interesse for vore forskellige landskaber.

Landskabet er i konstant forandring drevet af udvikling i teknologi, offentlig regulering, økonomi, klima og natur samt ændringer i ejernes og brugernes brug af og syn på landskabet. Historisk set har landbruget været den dominerende funktion i landskabets forvaltning og udvikling. I dag har andre funktioner, herunder bosætning, friluftsliv, turisme, natur- og kulturmiljøforvaltning, fået stigende betydning.

Formidlingen retter sig som noget særligt både mod fortiden og fremtiden, og bygger bro imellem disse. Den røde tråd er styringen af forandringer gennem planlægning og forvaltning, både før, nu og i fremtiden. Fokus bliver lagt på landskabernes konkrete anvendelse, fremtrædelse og hvordan menneskelige beslutninger påvirker og former landskabet – også for fremtiden. Fra landboreformerne hvor enhver kom til at eje sit, til fremtidens multifunktionelle landskaber.

Formidlingen af 12 projekter skal demonstrere og inspirere til, hvordan fremtidens landskaber kan sættes på dagsordenen og udvikles. Eksemplerne baseres på forskningsprogrammet 'Fremtidens Landskaber', hvor fokus er at skabe en mere proaktiv, helhedsorienteret og involverende planlægning i det åbne land. Dette er sket i tæt samarbejde mellem lokalsamfund, lodsejere og/eller andre nøgleaktører og de pågældende kommuner (i ét tilfælde Danmarks Jægerforbund).

Målsætninger for formidlingen om fortidens og fremtidens landskaber er:

- **Oplysning:** Få øget viden og indsigt i historien i landskabet, og hvordan man kan planlægge og forvalte landskabet, så forskellige funktioner som landbrug, bosætning, friluftsliv, naturforvaltning mv., kan fungere i et samspil. Ved at formidle landskabets historie på en måde, der tiltrækker flere målgrupper, bliver viden om historien og værktøjer til afkodning af landskabets udvikling bredt ud til flere end de traditionelle kultur- og naturbrugere.
- **Inspiration:** Formidling af landskabets historie og de 12 planprojekter skal give inspiration og ideer til borgere, fagfolk, NGO'er og andre, som ønsker at udvikle fælles strategier for deres landskab.
- **Identitetsdannelse:** De 12 projekter vil medvirke til at skabe bevidsthed om, at alle kan bidrage til diskussionen om indretningen af fremtidens landskaber.

Formidlingens aktiviteter

Udstilling

Udstillingen tager afsæt i perioden fra landboreformernes tid for lidt over 200 år siden og frem til nutidige planlægningsformer og -løsninger. Tiden med landboreformerne var kompleks med flere indbyrdes forbundne forandringsprocesser: udskiftning af jorder, udflytning af ejendomme, nye afgrænsede skove, afskaffelse af stavnsbånd. Med dette narrativ som ramme fortælles om konkrete eksempler og de nationale og internationale ideer, der dannede baggrunden for reformerne.

Fremtidens landskaber vil blive formidlet primært gennem erfaringerne indhøstet fra de 12 deltagende projekter i 'Fremtiden Landskaber'. Eksemplerne vil omfatte et bredt udsnit af danske landskabstyper og planopgaver fra multifunktionel indretning af intensive jordbrugslandskaber over bynære friluftsområder og turistprægede kystområder til højt prioriterede naturlandskaber.

I 2016 igangsatte Collective Impact *Det åbne land som dobbelt ressource*, der er initiativ initieret af Realdania, tre jordfordelingsprojekter med det fælles formål at undersøge muligheder og perspektiver i såkaldte 'multifunktionelle jordfordelinger' til realisering af forskellige målsætninger omkring landskabets produktive, naturmæssige og rekreative anvendelse. Erfaringer og perspektiver herfra inddrages i formidlingen.

Centralt i udstillingen er formidlingsvægge og installationer, som er inddragende dvs. at de besøgende selv kan undersøge og opleve landskabets forandringer. Udstillingen vil bl.a. bestå af interaktive og sanselige elementer såvel som tekst og billeder.

Vandreudstilling

Udstillingen åbner i maj 2018 på Øhavsmuseet i Faaborg. I 2019-2020 vil dele af udstillingen rejse rundt i landet til eks. rådhus, biblioteker, museer mv., hvor der ønskes formidling og debat om landskabets fortid og fremtid.

Konference

Der afholdes i forbindelse med udstillingens åbning en heldagskonference med det formål at bringe forskere, museumsfolk, planlæggere og forvaltere samt lokale foreningsfolk og andre ildsjæle sammen om danske landskabers fortid og fremtid. Gennem foredrag og dialog er det meningen at sætte indretningen af fremtidens landskaber på dagsordenen. Hvilke historiske lag og kulturmiljøer i landskabet skal vi værne om, når vi planlægger? Hvilke potentialer ligger der i natur- og kulturhistorien, som kan mobiliseres? Hvordan kan forskellige anvendelser og interesser bringes i positiv samspil? Hvordan kan statslige og kommunale forvaltninger arbejde sammen og hvordan fordeles ansvar og opgaver? Sådanne spørgsmål vil danne udgangspunkt for konferencen.

Aktiviteter i det fri

I forbindelse med udstillingen på Øhavsmuseet og vandreudstillingen arrangeres der aktiviteter i det fri sammen med lokale aktører. Turene giver mulighed for ny viden, inspiration og debat. Det kan f.eks. være ture med servering af lokal mad med smagsløgene gennem fortidens og fremtidens landskab, bustur lavet i samarbejde med fx lokale godser, museer og lokalhistoriske foreninger eller løbeture ad fæstebondens trail f.eks. hovsti fra landsbyen til herregården, der kan arrangeres sammen med fx lokale sportsforeninger.

Målgrupper

Projektet har to hovedmålgrupper:

1) Almindeligt interesserede danskere, som på en involverende og oplevelsesbaseret måde ønsker at få indsigt i de begivenheder og forestillinger, der har skabt nutidens landskab, samt de forandringer, som kan ske med landskabet i fremtiden baseret på nutidens ønsker og forestillinger.

2) Særligt interesserede, der kan anvende projektet som inspiration til at lave lokal formidling af forandringer på et givet sted (historisk set) eller til at igangsætte processer med henblik på at drøfte og udvikle indretningen af fremtidens landskaber lokalt. De særligt interesserede er både fagprofessionelle og ildsjæle, der beskæftiger sig med landskabsforvaltning, -planlægning og -formidling. Dvs. universitetsfolk, kommunale planlæggere, naturvejledere, landbrugskonsulenter, Danmarks Naturfredningsforenings lokalafdelinger, By & Land, lokalråd samt museumsfolk. Dertil kommer undervisere fra alle uddannelsesniveauer.

Hvor udstillingen kan kobles med tilbud i det fri for de almindeligt interesserede, kan udstillingen kobles med workshop eller foredrag for de særligt interesserede. Målgruppen for den indledende konference er de særligt interesserede.

Tidsplan

Maj 2018	Åbning af udstilling og afholdelse af konference, Øhavsmuseet
Maj-oktober 2018	Udstilling på Øhavsmuseet og afholdelse af aktiviteter i det fri sammen med lokale aktører
2019-2020	Vandreudstilling på tur rundt i Danmark og afholdelse af aktiviteter i det fri med lokale aktører

Organisering

Formidlingsprojektet som helhed ledes af direktør Peter Thor Andersen, Øhavsmuseet og Lone S. Kristensen, IGN, Københavns Universitet

Finansiering

Realdania og Nordea-fonden har samlet givet 1,2 millioner kroner til projektet. Derudover er udstillingen støttet med i alt 600.000 kr. fra Collective Impact-parterne i projektet Det åbne land som dobbelt ressource, Øhavsmuseet, Institut for Geovidenskab og Naturforvaltning samt Fremtidens Landskaber (dvs. midler fra Realdania, Udlodningsmidler til friluftsliv, Nordea-fonden og 15. Juni Fonden).

Yderligere information

Peter Thor Andersen, Øhavsmuseet: pta@ohavsmuseet.dk

Øhavsmuseet: www.ohavsmuseet.dk

Lone S. Kristensen, IGN, Københavns Universitet: lokr@ign.ku.dk
Fremtidens Landskaber: www.fremtidenslandskaber.dk